

Der springes ... ikke!

Helle? Fossil?

RSS-abonnement i iGoogle:

Redaktion og fotos: Bjørn
Andersen

Artiklen til print:

Søpindsvinet i Klevad Mose, marts 2011

Noget før der blev tænkt på Vorherre levede et søpindsvin et stykke fra min observationspost; præcist hvornår og hvor kan ikke siges for det blev fundet for sig selv i forstenet form som kalk og flint i Klevad Mose et par dage før det frygtelige jordskælv og tsunamien i Japan på den anden side af Jorden den 11. marts.

'Konstruktionen' kalk-flint tyder i retning af en alder på omkring 65 mio år (et nyligt fund på Bornholm indikerer i øvrigt at der også levede søpindsvin længere tilbage i tiden, måske så langt tilbage som for 90 mio år siden?). Søpindsvinet i Klevad var

sammen med andre mindre sten drattet ud af randmorænen som blev dannet for omkring 15.000 år siden og det er derfor - muligvis - ført til fundstedet med isen fra Saltholmsområdet. Kalken fra skovområdet blev op gennem 1800-tallet brudt, brændt og solgt under betegnelsen Terkelskovkalk - senere blev den udkonkurreret af kalk fra andre steder.

Se fx: Sten på stranden [*Klik på titlen*]

Mht det bornholmske fund, se: Bornholmsk danekræ [*Klik på titlen*]

Det lille søpindsvin kan sætte tingene i et vist perspektiv, men **geologernes, historikernes, politologernes og de religiøst funderedes opfattelser af rum, tid, mening og eventuel hensigt er meget forskellige**. Stod man på det geologiske ben kunne man sige at menneskene er kommet sent 'til os', langt senere end det lille søpindsvin.

Jordskælvet og tsunamien i Japan skyldes 'bevægelser' langt inde i Jorden; menneskene har næppe - menneskeskabte klimaforandringer til trods - haft nogen rolle at spille i dette tilfælde; noget andet er om menneskene ved deres levevis og samfundsorden har taget de nødvendige hensyn til naturkræfterne i undergrunden?

Japanerne har imidlertid - så langt 'hukommelsen' rækker - kendt til jordskælv og derfor har de også taget en lang række forholdsregler da de fandt på at bygge atomkraftværket i Fukushima; men *dette* jordskælv var *så* stort at sikkerhedsforholdsreglerne ikke var tilstrækkelige - eller også var forholdsreglerne ikke fulgt i dén grad det var forudsat og bestemt.

Naturen har igen overgået den menneskelige fantasi i 'ufattelig' grad, men menneskene har tilsyneladende hjulpet til med at forstærke naturens egne kræfter? Dét vil blive gransket i de næste år - og Fukushima vil blive husket som 3 Mile-øen i Pennsylvania og Tjernobyl i Ukraine er blevet det. I Tjernobyl er man nu i færd med at udskifte en betonindkapsling som har slået revner.

DR Radio bragte for nylig en serie på 4 udsendelser à 1/2 time der præsenterede nogle vigtige sider af det japanske samfund som tingene tog sig ud *lige før*; se nærmere på:

<http://www.dr.dk/P1/Apropos/Udsendelser/2011/01/31130443.htm> [*Klik på titlen*]

De enkelte udsendelser kan høres 'på stedet' eller downloades som MP3 eller Podcast:

Japan og udvikling / Medvirkende: Annette Skovsted Hansen, lektor i japansk historie ved afdelingen for Asien-studier på Aarhus Universitet

Japan og æstetik / Medvirkende: Hans Laurens, arkitekt fra Kunstakademiet i København og Kyoto University, Japan, med speciale i japansk arkitektur og design

Japan og krigerkultur / Medvirkende: Morten Oxenbøll, ph.d., cand.mag i japansk historie, speciale i japansk middelalder

Japan og kultur / Medvirkende: Thomas Høy Davidsen, journalist, korrespondent i Tokyo for Morgenavisen Jyllands-Posten

Terkelskov og Farum Lillevang

Én af Johann Georg von Langen's skelsten i Ganløse Ore.

Denne sten står i dag ud for Maglehus, men der findes to andre sten i nærheden som står på deres oprindelige steder,

se kort på:

http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/9BD60200-3370-4602-B72F-415E186B06B3/12839/Ganloese_Ore.pdf

Et stykke fra Klevad Mose ligger Terkelskov og Farum Lillevang. Det er sandsynligt at Terkelskov har fået navn efter ham der drev Hestetangsmøllen på Holberg's tid - i det mindste blev **møller Terkel Jensen** beskyldt for ulovlig skovhugst i 1720 [ifølge Kristian Hald i *Stednavne, Naturparken*, s. 41].

Der lå to møller i nærheden af hinanden der hed næsten det samme. Den øvre

mølle mod vest blev kaldt Hestetangsmølle - tidligere Troels' Mølle; denne mølle blev nedlagt i 1799 og erstattet af en vejmølle der blev kaldt Nymølle. Blandt fæsterne af denne vestlige, øvre mølle var borgere fra København - hvor den ene hurtigt fulgte den anden. Den nedre mølle mod øst blev kaldt Hestetangsmølle (uden r) og fandtes til ind i 1850'erne. I 1700-tallet var fæsterne af denne mølle far og søn - der på skift hed Terkel Jensen og Jens Terkelsen [ifølge Just Holten i *Skovenes Historie II, Naturparken*, s. 127].

Omkring 1764 tilkaldte Kongen en skovekspert fra Braunschweig i Niedersachsen, **Johann Georg von Langen**, for at rette op på de kongelige skove. Langen mente at man på systematisk vis burde plante blandingskov og derfor skulle man indføre forskellige nåletræer. Langen markerede de forskellige skovafsnit med afdelingssten, skelsten i granit, hvoraf nogle stadig findes på de oprindelige steder i Ganløse Ore og i Nørreskoven ved Furesøen; ovenfor ses én af skelstenene fra Ganløse Ore. Foruden de her nævnte kendes endnu en sten, som nu er placeret på Frilandsmuseet i Brede.

I Lillevang - midt i bøgeskoven som blev anlagt i 1732 før Langen's ankomst - ligger nogle temmelig store høje fra bronzealderen, en af dem er længe blevet kaldt Kaffehøj; navnet tyder på at man har flugtet ud til dette sted, måske fra engang i 1800-tallet? Næppe på Holberg's tid; kaffedrikning blev mere og mere moderne i 1700-tallet, husk komedien *Barselstuen*, men kaffesammenkomster i skoven? Selv drak Monsør H gerne et par kopper om dagen. Navnet *Kaffehøj* har efterfølgende smittet til to andre høje i nærheden, én er blevet kaldt Kakaohøj, en anden Tehøj. Hidtil har jeg ikke kunnet finde disse navne på historiske matrikelkort eller på andre gamle kort, kun i nyere tryksager.

Man kan læse om området, geologien, landsbyerne og skovene - og også om stedsangivelserne - i *Naturparken mellem Farum og Slangerup* (anden udgave 1965). Se fx skovriderne Laumann Jørgensen's og Just Holten's kapitler, desuden sproghistorikeren Kristian Hald's og geologen Arne Vagn Nielsen's.

Piraterne i Adén-bugten og i Middelhavet, narkokartellerne i Mexico

En sejlerfamilie fra Kalundborg er på trods af udtrykkelige advarsler fra Søværnets Operative Kommando gået tæt forbi Somalias kyst; man får håbe det bedste for familien og dens to gaster eftersom hele selskabet er blevet 'taget' af pirater. Venner til familien og slægtninge har været ude med planer om at samle penge ind.

At man kan finde på at sejle netop denne vej hjem til Danmark har indlysende årsager, for alternativet - syd om Afrika - er ikke nogen praktisk mulighed eftersom turen så ville vare meget længere og fordi havforholdene ville være ganske anderledes.

Leonora Christina, den nye bornholmerfærge, som snart bliver færdig fra et australsk værft skal - forlyder det - sejle den samme vej gennem Adén-bugten som den Kalundborgske familie, men med bevæbnede vagter om bord og for så høj en fart at færgen vil blive meget svær at entre for pirater. For et par måneder siden var der et skib der undgik et piratangreb ved en kombination af snild manøvrering

og høj fart.

Begge 'parter' skruer op i disse år; piraterne skaffer sig hurtigere både og heftigere våben - muligvis har bagmændene også fremskaffet pirater der har været soldater forskellige steder og som er trænedede i taktik og våbenbrug. Nogle af søfartsnationerne - bl.a. Danmark - har patruljeret i Adén-bugten, har af og til pågrebet pirater, undertiden retsforfulgt dem, ofte sat dem i land efter at have konfiskeret våben og grej og sænket deres både. Så vidt vides har man ikke fået fat i nogle af bagmændene.

Piraterne i Adén-bugten synes at have ét overordnet formål med deres aktiviteter, at tjene penge, og det er givetvis derfor at de sjældent har ofret deres gidsler, men det *er* sket - og det er (tilsyneladende) også sket for nylig, eftersom en amerikansk lystsejlerfamilie blev dræbt da kommandosoldater forsøgte at befri den. Somaliske enheder har forsøgt en befrielsesaktion i det aktuelle tilfælde som skal have kostet døde og sårede tropper og pirater.

Narkokartellerne i Mexico har tilsyneladende mere sammensatte mål og optræder på en anden og temmelig voldsom måde; på den ene side ønsker de at presse penge af dem de kidnapper og at malke dem og deres bekendte eller slægtninge - på den anden side konkurrerer de med hinanden med voldelige midler - og det sker jævnligt at der kommer uskyldige mennesker i vejen. I Somalia er der ikke et velfungerende politisk system, der er ikke en stat. I Mexico er der en stat, men flere af politikerne og af de stats- eller kommunalt ansatte er købt og betalt af det ene eller andet af kartellerne. Det sker jævnligt at politikere eller ansatte dræbes eller bortføres hvis de ikke vil gøre som kartellerne kræver. I de senere år har flere end 30.000 mennesker måttet lade livet. *Flere end 30.000!*

Pirateri, bortførelser og kidnapninger er ikke nogen ny foreteelse. På Cervantes' tid, på Holberg's, på J.H.E. Bernstorff's fandt der pirateri, bortførelser og kidnapninger sted. Cervantes blev opbragt af algierske pirater i 1575 og blev først løskøbt efter 5 år. Holberg spøjte et sted med at han selv var *tæt på* da han sejlede fra Genoa [Genova] til Civitavecchia - se hans latinske erindringer, Kragelund's udgave bd. 1 (omkring s. 158-171 - latinsk og dansk udgave). Bernstorff blev fjernet fra bestillingen som Kongens minister med påskud i at en dansk flådeaktion i Middelhavet ikke var lykkedes.

Én af nutidens avisdebattører, Lone Nørgaard, har i *Politiken* 12.03.2011 kritiseret den Kalundborgske sejlerfamilie for ansvarsløshed og advaret imod at give efter for piraternes krav. Flere af avisens læsere har støttet hende. Overskriften var *Skal skatteborgere betale for andres ansvarsløshed?*

Det er meget naturligt at piraterier er blevet et tema på *Orlogsmuseet i København*, men at der er flere måder at se tingene på fremgår af en heftig diskussion i *Politiken*. En historiker - Michael Pihl - har 11.03.2011 kritiseret museet for at vride på historien, for at se for positivt på visse aspekter og for at nedtone andre. Pihl bemærkede fx 'For det første skriver museet på en planche, at den »hvide« slavehandel var ubetydelig i forhold til den europæiske, mens den langt mere omfattende og mindst lige så brutale muslimske slavehandel ikke nævnes med et ord'. Avisens overskrift var *Orlogsmuseet forfalder til historiske manipulationer*. Ole Louis Frantzen fra Museet har forsvaret sig 18.03.2011 under overskriften

Det nordafrikanske forår kom overraskende og bredte sig hurtigt

I Nordafrika og i flere arabiske lande har dele af befolkningen rejst sig mod magthaverne. I Tunesien, Egypten og andre steder; senest og mest voldsomt i Libyen. Det er påfaldende både at tingene er sket så pludseligt og at de tilsyneladende har inspireret hinanden. Nogle har erindret om hvad der skete i Sovjetunionen og Østeuropa efter Tjernoby, den mislykkede krig i Afghanistan og Murens fald - men som andre har sagt, forskellene er større end lighederne. Tingene ligner, men der er slet ikke tale om 'det samme'. Forholdet mellem de 'aktuelle' lande og de Vesteuropæiske lande og USA er også meget forskellige.

Så meget kan tilsyneladende siges - at de steder i Nordafrika og Arabien hvor der er opstået en økonomisk middelklasse, hvor der er nogle som formulerer denne middelklasses interesser ideologisk, kulturelt og politisk, hvor de forskellige grupperinger er i stand til at samarbejde på tværs af hidtidige skel - og hvor der desuden er nogle som går på gaderne for at udtrykke denne middelklasses interesser ... dér kan en omvæltning ske forholdsvis hurtigt, men hvor dybt omvæltningen vil gå og hvad den vil føre med sig på det politiske plan afhænger af mange ting.

Dér hvor befolkningen er delt - opdelt efter klaner eller opsplittet i 'karteller' - dér vil udviklingen være meget sammensat og give mange tilbageslag.

Udviklingen i Libyen synes at være meget speciel, fordi landet politisk har været domineret i mange år af en uberegnelig leder, Moamar Gaddafi - som ikke på nogen måde har villet acceptere at afgive sin magt; store dele af befolkningen - især i den østlige del af landet med centrum i Benghazi - har grebet til våben og er blevet støttet af visse dele af det libyske militær. Tilsyneladende har flere af oprørerne haft en forventning om at man fra det internationale samfunds side ville gå ind og støtte dem.

Da det stod klart for Verden at den uberegnelige leder stod umiddelbart over for at bombe civilbefolkningen i de oprørske dele af landet enedes man i Sikkerhedsrådet om at gribe ind med de nødvendige midler ... hvad der i skrivende stund har ført til at en *ad hoc*-koalition med Frankrig, England og USA i spidsen - og med dansk deltagelse - har iværksat et massivt og hurtigt angreb på Gaddaffi's militære styrker.

At aktionen militært set har været så 'tung' og at den er gennemført så hurtigt kan indikere at koalitionsens ledelse - *ad hoc* eller ej - har været overbevist om at begge dele har været en nødvendighed for at forhindre en humanitær katastrofe men *formentlig* også for at forhindre at det libyske regime ville kunne overleve uden at give væsentlige indrømmelser. Handlede man for svagt eller for langsomt ville det være sandsynligt at Gaddafi's styre ikke alene ville overleve, men også kunne slå oprøret helt ned.

Søren Espersen fra Dansk Folkeparti udtalte forleden i DR2's *Deadline* - og før Sikkerhedsrådet vedtog sin resolution - at udenrigspolitik var et sted hvor tingene

sjældent 'hang sammen'. Man var nødt til at håndtere de enkelte 'problemsteder' hver for sig.

Francis Fukuyama

Den amerikanske politolog Francis Fukuyama har på det seneste været gæsteproffesor i Aarhus og har desuden holdt en forelæsning på CBS i København der for så vidt handlede om **hvordan hele Verden kan blive som Danmark**. Forelæsningen har kunnet ses på DR2 i serien Danskernes Akademi, se omtalen på:

http://www.dr.dk/DR2/Danskernes+akademi/Samfund_Jura/Kan_retssystemer_udbredes.htm

DR skriver: 'I tre udsendelser i Danskernes Akademi fortæller han om ophavet til det moderne retssamfund: Hvad der banede vejen? Hvorfor det netop var i Vesteuropa, at retsstaten blev født? Og hvilke udfordringer der ligger i at skabe et retssamfund og dermed økonomisk udvikling til lande som Afghanistan og Somalia.'

Forelæsningen er interessant af mange grunde - fx hvis man er optaget af hvad det var der slog Holberg i årene op til 1729 - ikke mindst efter den store københavnske brand i 1728 - og som han formulerede i sit politologiske hovedværk og politiske *credo*: *Danmarks og Norges Beskrivelse* fra '29.

Fukuyama er blevet interviewet af Marcus Rubin til *Politiken* om udviklingen i Nordafrika, se: *Jeg fik ret - demokratiet sejrer. Revolutionerne i Mellemøsten har bevist, at kun få mennesker ønsker at leve under diktatur, siger Fukuyama* (11.03.2011).

Skulle vi kaste **Morlille** i søen? Betragte **Holberg** som fossil?

Stenen er af Johannes Wiedewelt og står ved landevejen ved Kirke Såby lige ud for *Frihedsgården*.

Øverst ser man måske en befriet bondes filthat eller kabuds?
[se evt <http://ordnet.dk/ods/ordbog?query=kabuds>].

Nedenunder en inskription som lyder:

Frihedsminde opreist af Aastrups Eier 1794 ved Tanken om den 20. Junii 1788

Ejeren af Aastrup var Etatsråd og (fhv) Højesteretsassessor Johan Bartholin Eichel.

Eichel omtales af Knud Lyhne Rahbek som den ejegode etatsråd i *Erindringer af mit Liv* bd 3 fra 1825, s. 101. D'herrer skrev en smule med hinanden om litteratur og teater.

Frihedsstøtten i København havde tilsvarende anledning og blev gjort og rejst i perioden 1792-1797,
se evt:

<http://holberg.nu/Wiede-i-stormvej.r.htm>

Man kan lade sig inspirere af Holberg. Man kan af Holberg's skrifter og eksempel lære at man skal tænke selv, indhente de nødvendige oplysninger og overveje dem

grundigt. Holbergs overvejelser - over flere omgange - om den **grasserende** kvægsyge er en god inspiration netop hvad dét angår.

Udgangspunktet var en omfattende kvægepidemi. Epidemien betød at hele besætninger måtte slås ned og den havde stor økonomisk og derfor også samfundsmæssig betydning; man havde ingen korrekt diagnose, ingen medicin der kunne helbrede eller forebygge, ingen forsikringer der kunne dække.

Holberg mente at epidemien havde rationelle årsager, men han kunne ikke finde disse årsager. Hans overvejelser endte med noget der var en smule usædvanligt, han gav *udtrykkeligt* op. Noget tilsvarende gjorde han i sine overvejelser om teodicé-problemet, for de sluttede med at han konstaterede at han ikke kunne komme videre og i stedet vendte han tilbage til sin protestantiske barnetro. Måske mente Holberg i denne sidste del af sit liv at det ikke var klogt at rokke for meget med båden? Måske at det var på tide at opgive eksperimenterne? Bortset fra det ganske særlige eksperiment at satse på opbygningen af hvad man kunne kalde *The Soroe School of Economics?*, se evt: <http://holberg.nu/paa-tvende-beene.htm>

Holberg overvejede flere gange om der kunne være *irrationelle* årsager til kvægsygen, om Vorherre ville straffe menneskene af én eller anden grund, men han afviste denne mulighed ved logikkens hjælp. Men måske har hans politiske forestillinger også spillet ind hér?

At Holberg ikke kunne løse problemet om kvægsygen afholdt ham ikke fra at understøtte sine fæstebønder økonomisk. Hans opfattelse var at hvis *han* gjorde sit - hjalp de flittige af bønderne - så kunne han forvente at bønderne ville gøre *deres* i egen interesse og på sigt blive i stand til at levere et overskud til ham, herremanden.

Man kan af Holberg lære at menneskene og menneskenes skikke er meget forskellige fordi de synes at være afhængige af deres historiske baggrund; dét har Holberg skrevet om flere forskellige steder, både i sine bemærkninger om eskimoerne på Grønland og i den latinske roman om Niels Klim der drattede ned i Jordens indre. I *Niels Klim* viser han at de der har firkantede øjne ser på tingene på én måde, og at de der har ovale øjne ser på tingene på en anden.

Skønt Holberg i det store og hele tog udgangspunkt i de herskende forhold, især at han og man levede under Enevælden, så indså han også at det kunne være nødvendigt - eller i det mindste rimeligt - at reformere systemet.

Hic Rhodus, hic non salta

Hér st ur kv ernen, s  temmelig brugt?

Malm 's Turning Torso - *Cum Grano Salis?* - på det gamle v rftsomr de. Fra Torsoen er der en fin udsigt til både Barsebäck og København.

Til venstre for t rnet, midtvejs til venstrekanten kan man skimte Månen som den tog sig ud en uges tid f r den blev en nærgående fuldmåne.

Indførelsen af Enevælden i 1660 var en historisk nødvendighed mente Holberg. At sætte kvinderne lige med mændene ville kunne give mange fordele og ville kunne gøre systemet bedre - det ville derimod ikke anfægte Enevælden eller Kongen. Holberg ønskede at bevare det 'cirkulære' jordbundne liv og den hierarkiske samfundsorden, han forestillede sig slet ikke at der skulle springes fra én samfundsorden til en anden. *Hic Rhodus, hic non salta* - kunne man sige med en lettere omskrivning. Efter Holberg's mening var det hverken muligt - eller ønskeligt

- at give håndværksmestre, fæstebønder eller gårdskarle politisk magt. Gav man mestre, bønder eller karle magt måtte de hurtigt trækkes ned på jorden, enten ville de blive forvirrede fjolser der rendte rundt efter egen hale og som var nemme ofre for dem der var smartere eller også ville de blive de rene tyranner.

For at tingene kunne virke, for at befolkningen - den danske, norske, islandske befolkning - kunne have et godt og fornuftigt liv måtte den leve i **sikkerhed** - hvad der med Holberg forudsatte politisk Enevælde. Og så måtte alle respektere at hver og én havde sin bestemte plads i det store system - hvilket i det store og hele var én man var født til. Man kunne bevæge sig til en bedre plads hvis man stille og roligt kvalificerede sig til det, se komedien om den arrogante og ubeherskede Erasmus.

Holberg prøvede sig frem i det virkelige liv. Han prøvede at finde en attraktiv plads, men indså efter skærmydslerne om *Peder Paars* - hvor han blev reddet af Kongen - at der var grænser. Så eksperimenterede han videre med sine komedier, ikke mindst dem om Jeppe, Kandestøberen, Den Stundesløse og Erasmus, men han indså pga Povel Juel's arrestation og henrettelse, Frederik Rostgaard's fald fra tinderne, Københavns brand i 1728 ... og den slidte Frederik 4's store betydning hele vejen rundt at han måtte 'gå i hak' med resten af Systemet og blive kongetro historiker på fuld tid hvis han skulle overleve.

Holberg havde hverken i komedieårene, eller da han skrev sit politologiske værk i 1729 ... eller endnu senere ... nogen som helst idé om at det danske samfundssystem skulle springe til at blive demokratisk, tværtimod. *Det var et non salta Holberg sang*. Demokrati havde haft sin tid i Antikken og i den nordiske fortid og det havde - ligesom det danske adelsvælde frem til 1660 - spillet fallit, begge dele var i dén grad passé.

De store landbrugsreformer i slutningen af 1700-tallet lå langt ud over hvad Holberg kunne forestille sig - eller *ønske sig*. De lå længere væk for Holberg end de seneste omvæltninger i Nordafrika har ligget for selv de kyndigste europæiske og amerikanske iagttagere og analytikere.

For ikke længe siden så jeg i et nyt værk om **billedhuggeren Johannes Wiedewelt** at der lige ved landevejen mellem Roskilde og Holbæk skulle stå en sten til minde om beslutningen om Stavnsbåndets ophævelse i 1788 - se billedet ovenfor.

Wiedewelt var - tror jeg - et meget venligt menneske, som både ville pege fremad med sine værker og som ville tage udgangspunkt i en bestemt fortolkning af fortiden - og så var han overmåde fascineret af Holberg; han deltog energisk i genudgivelsen af *Peder Paars*, han var dén der udformede Holberg's sarkofag i Sorø Klosterkirke og endelig har han efterladt sig et par humoristiske tekstskitser i Holberg's ånd.

Wiedewelt var én der prøvede at fange livets essens og at formulere eller præge tidsånden i en klassicistisk retning, men han var også én der prøvede at 'svømme' med strømmen samtidig med at han i det gedulgte kritiserede nogle af de kongelige udskejelser, fx findes der en satirisk tegning af den 7' Christian's Støvlet-Cathrine. Måske var det netop dén helhed som billedhuggeren, maleren og den

fotografiske udforsker **Richard Winther** prøvede at få fat i når han prøvede at tackle Wiedewelt, især i årene på det tidligere plejehjem ved Nakskov?

Se: Steen Møller Rasmussen: *Tjener for en bydreng : Richard Winther og mig* [2009] - bog og DVD. På DVD'en møder man Winther, hører om hans 'konstruktivistiske' fotografiske og kulinariske eksperimenter, om hans forsøg på at få fat i 'livets' skeletmæssige opbygning, ser et par glimt af en nærmest eventyrlig 'Wiedewelt', af et par meget unge mennesker der besejler Sortedamssøen og sér Winther's 'plejehjem' *post mortem*. Alt er væk, kun skelettet og nogle få af billederne står tilbage - fx en væg med Don Quixote og Sancho Panza og en vejrmølle der ligner den i Dybbøl. Steen Møller Rasmussen går stille rundt i det tomme hus med sit lydøre kamera og Winther's venner. Én af dem Per Kirkeby som beretter om sine gode iagttagelser. Bliver man ved gennemgangen hooked på den sære kunstner og hans eventyrlige tolkning af Wiedewelt, kan man gå til hans *Rdo - Wie-recycling* [2005].

Omslaget til *Rdo - Wie-recycling*. Mellem *Wie* og *Fan* ses en gengivelse af Wiedewelt's sidste hat. Se nærmere om Holberg, Wiedewelt, Winther og forskellige skulpturelle 'pindehuggerier' på: <http://holberg.nu/Jeppe-alene.htm>

Wiedewelt vidste udmærket at han levede i en nutid og at han måtte respektere de herskende magtforhold, så meget mere som det kun var magthaverne og de øverste samfundslag der kunne forene en interesse for at rejse støtter, mindesmærker og monumenter med de nødvendige økonomiske midler som kunstneren, tilsyneladende, havde færre og færre af.

Holberg's pandekage

Holberg var fascineret af naturvidenskaben eller nogle af naturvidenskabens teoretiske og religiøse implikationer. Hans interesse var ikke egentlig naturvidenskabelig, i den sidste ende snarere historisk og politisk.

Ligesom så mange andre vidste han udmærket at jorden var rund; når han i *Erasmus Montanus* rejste spørgsmålet om hvor vidt Jorden var flad eller rund var det ikke for at pege fingre ad de 'dumme' bønder, men for at sætte ekstra kraft bag komediens problemstilling: Forholdet mellem den 'kloge Åge' fra København og hans bagland, de snusfornuftige bønder på landet - og for at lade tilskuerne tænke over at dette forhold ikke var af en ensidig karakter.

Der pågår for tiden en udmærket radioserie på DR som har den fælles overskrift *dengang jorden var flad* - og jo, Holberg er blevet nævnt på rette tid og sted, ligesom Steensen (Steno) og Brahe:

http://www.dr.dk/P1/Serier/Dengang_jorden_var_flad [*Klik på titlen*]

De enkelte udsendelser kan høres 'på stedet' eller downloades som MP3 eller Podcast.

Et af de temaer som Holberg har drøftet mange steder er forholdet mellem **det tilsyneladende** og **det virkelige**. Forholdet mellem det der tager sig ud på én måde for en umiddelbar betragtning - og dét der sker i virkeligheden, evt i en form for undergrund, og som på overfladen kan virke paradoksalt.

Der findes **et lille lystigt eksperiment** man kan gøre i større skala med en stor sten (eller en morlille?), en robåd og en lille sø eller i mindre skala med et forstenet søpindsvin, en køkkenvægt, nogle målebægre og en smule vand. Jeg røber gerne at jeg så dette eksperiment i en genudsendelse her forleden mens jeg var ved at gøre klar til aftensmaden:

Hvad vil der ske med vandstanden hvis man tager en sten fra søens bund og lægger den op i robåden?

- Vil vandstanden komme til at ligge højere, evt. så højt at søen flyder over?

- Vil vandstanden komme til at ligge lavere?

Eller

- Vil den komme til at ligge uændret?

Man kunne selvfølgelig også spørge hvad der vil ske hvis man lægger stenen eller Morlille ind på bredden i stedet for op i robåden.

I stedet for på bjergautoriseret vis at præsentere 'facit' og udlægge det i alt for mange detaljer vil jeg foreslå at man selv prøver at gennemføre et tankeeksperiment, dernæst et virkeligt eksperiment og til sidst gør hvad der i øvrigt skal gøres hvad forklaringer angår. Der er adskillige 'ting' på spil, massen, tyngdekraften, opdriften, for ikke at tale om Archimedes og den berømte lov.

Det synes mig, for resten, at være mere end rimeligt at benytte Holberg som et helle, som en robåd på søen, hvor man kan fundere over tingene dengang og nu ... mens man kværner lidt salt på æggemaden ... når bare man bagefter kommer i

land og giver sig til at løse nutidens problemer på passende vis.

Det bør tilføjes at ingen rotter endnu er blevet udsat for pinsler i forsøget. Vi har - som en vis forsker fra Kalundborg - slet ikke brugt nogen af slagsen; ung eller gammel.

Alle kommentarer og spørgsmål til dette nummer af holberg.nu vil være velkomne.

En kontaktmulighed kan findes øverst th. [i HTML-udgaven].
